

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р ГЕНА ГЕОРГИЕВА ПЕНКОВА, д.м.,

катедра „Общественоздравни науки“, Факултет „Обществено здраве“, Медицински университет- Плевен

Относно: дисертационния труд на ас. Веселина Златкова Василева, докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма „Управление на здравните грижи“ за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.4. „Обществено здраве“, научна специалност „Управление на здравните грижи“

Със Заповед № Р-109-166/20.04.2021 г. на проф. д-р Валентин Игнатов, д.м. - Ректор на Медицински университет „Проф. д-р Парашкев Стоянов“ – Варна, на основание на доклад с вх. № 102-914/13.04.2021 г. на проф. Силвия Борисова, д.оз.н. - ръководител катедра „Здравни грижи“ и решение на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“ към Медицински университет „Проф. д-р Парашкев Стоянов“ – Варна по Протокол № 163/15.04.2021 г., съм избрана за член на Научното жури и на основание Протокол № 1/26.04.2021 г. съм определена за **изготвяне на становище** по процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“ с кандидат ас. Веселина Златкова Василева, докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма „Управление на здравните грижи“ в катедра „Здравни грижи“ към Медицински университет „Проф. Д-р П. Стоянов“ – Варна, с дисертационен труд на тема **„Здравни грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания“**.

Кратки биографични данни и кариерно развитие на докторантката

Веселина Златкова Василева е родена на 11.12.1987 г. в гр. Каварна. В периода 2006-2010 г. придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър“ През 2011 г. придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър“ по специалност „Медицинска сестра“ в Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ Варна, Факултет обществено здравеопазване. Непосредствено след това е приета в магистърската програма на специалността „Управление на здравните грижи“ след ОКС „бакалавър“, която завършва през 2012 г. и придобива ОКС „магистър“ с професионална квалификация „Ръководител по здравни грижи и преподавател по практика“.

В периода 2010 г. – 2015 г. Веселина Василева работи като медицинска сестра в клиника по диализа към УМБАЛ „Св. Марина“. През 2015 г. спечелва конкурс за академичната длъжност „асистент“ към катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено здравеопазване“ към МУ-Варна. От 2018 г. е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка по научната специалност „Управление на здравните грижи“ с тема на дисертационния й труд „Здравни грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания“.

Учебната й ангажираност е свързана с провеждане на практическо обучение по учебните дисциплини „Философия и въведение в сестринските грижи. Практически основи на сестринските грижи“ и още осем различни модула по сестрински грижи при

болни със соматични заболявания, болни с онкологични заболявания, неврологично болни, психично болни, както и сестрински грижи педиатрията, за деца и възрастни с увреждания, грижи по домовете и палиативни сестрински грижи.

Има участие в значителен брой научни конференции с доклади, съавтор е в учебник и учебно пособие. Преминала е много курсове за следдипломна квалификация.

Член е на Българската асоциация по общественото здраве, Европейската асоциация по общественото здраве и на Българско научно дружество по общественото здраве. Владее английски писмено и говоримо на добро ниво.

Обща характеристика на дисертационния труд и неговата актуалност

Представената разработка напълно съответства на изискванията за оформяне на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Обемът на труда даже значително превишава традиционно приетия – съдържа общо 255 стандартни страници, от които 230 страници основен текст, 8 страници библиография и 12 страници приложения.

Основният текст е структуриран в седем раздела: I. Литературен обзор; II. Цел, задачи, методика и организация на изследването; III. Резултати и обсъждане от анкетното проучване сред пациенти; IV. Резултати и обсъждане от анкетното проучване сред медицински сестри; V. Резултати и обсъждане на данните от качествено проучване на предоставяните здравни грижи в трансплантационния процес при бъбречни заболявания; VI. Модел и организация на здравните грижи за пациенти в пред- и посттрансплантационния период; VII. Изводи, препоръки и приноси.

Основният текст на дисертационния труд съдържа 27 таблици, 22 стилно оформени фигури и 6 схеми.

Актуалност на дисертационния труд. Докторантката е насочила своя научен интерес към един съвсем новаторски проблем, в актуалността на който тя ни убеждава още в своето стегнато въведение към дисертационния труд. В конкретния случай това е наистина първият опит у нас да се вникне и да се опише в детайли мястото и ролята на медицинската сестра в трансплантационния процес при бъбречни заболявания. Актуалността на дисертационния труд се определя от глобалното нарастване на честотата на бъбречните заболявания и тяхната роля във формирането на глобалната тежест на заболяванията и необходимостта от разработване на конкретни компетенции на специализираната сестринска практика в оказването на грижи в отделните периоди на трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания.

Оценка на структурните части на дисертационния труд

Литературният обзор е представен на 42 страници и заема около 20% от същинския текст на дисертационния труд. В логична последователност докторантката представя синтезирано историята и съвременното състояние на бъбречната трансплантация в света и в България, международния опит и практиката на България по отношение на съвременните сестрински грижи по време на пред- и посттрансплантационния период при бъбречни заболявания. Несъмнено достойнство на литературния обзор е неговата тясна насоченост към конкретната тема на дисертационния труд и

доброто познаване на законовата уредба на бъбречната трансплантация. Обзорът се опира на внушителен брой от 183 източници, от които 52 на кирилица и 131 на латиница. Използваните 30 Интернет източника са библиографски много добре оформени със точни заглавия и място на достъп. Значителното преобладаване на чуждестранни източници е напълно логично с оглед на темата на дисертационния труд. Над 80% от използваните източници са от последните две десетилетия, и то предимно публикувани след 2010 г.

Във втория раздел са представена **целта, задачите, методиката и организацията на изследването**. Докторантката е формулирала точно **целта на проучването**: “Да се проучи организацията на здравните грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания в пред- и посттрансплантационните периоди при бъбречна трансплантация и да се определят възможностите за оптимизирането им.”

За реализацията на поставената цел са посочени **5 конкретни задачи**, които детайлизират много добре отделните стъпки на проучването и са основа за постигане на крайната цел на проучването. Формулирани са 3 изследователски хипотези.

Организацията на собственото проучване е описана много подробно. Докторантката е подхождала комплексно и всеобхватно към изследвания проблем като е насочила вниманието си към изучаване на различните аспекти на трансплантационния процес чрез обхващане на 210 лица (85 практикуващи медицински сестри в хемодиализни центрове, 105 пациенти на хемодиализно лечение, очакващи бъбречна трансплантация и 20 пациенти след извършена бъбречна трансплантация). Посочени са критериите за включване и изключване на респондентите.

Отличителна характеристика на дисертационния труд е наборът на разнообразни източници на информация и подходящи методи за събиране, обработка и анализ на информацията. Несъмнено достойнство на методиката е провеждането на качествено изследване чрез полуструктурирано интервю с пациентите претърпели бъбречна трансплантация. Използвани са подходящи дескриптивни, параметрични и непараметрични статистически методи чрез IBM SPSS Statistics.

В трети и четвърти раздел са представени конкретните резултати от проведените анкетни проучвания сред пациенти провеждащи хемодиализно лечение и включени в Листа на чакащи за бъбречна трансплантация и сред работещи медицински сестри в 8-те включени в проучването диализни центрове, като и изключително подробен анализ (в обем от 50 стр.) на данните от проведеното качествено проучване.

Резултатите от анкетните проучвания са представени в отлично изработени таблици и фигури, а в анализа на данните умело са вплетени приложените методи за статистическа обработка, навсякъде съпроводени с посочени стойности и ниво на статистическа значимост. Изключително интересни са резултатите от проведеното качествено изследване чрез полуструктурирано интервю сред 20 пациенти. Отговорите на респондентите са силно убедителни и очертават основните проблеми в здравното обслужване на тези пациенти.

Оценявам високо структурата, съдържанието, компетентния анализ на данните, използваният стил на изложение на резултатите, направените изводи и заключения в трите посочени раздела.

Раздел шести „Модел и организация на здравните грижи за пациенти в пред- и пострасплатационния период“ заема изключително важно място в дисертационния труд, не само обем (34 стр.), но преди всичко по своята същност. Това е приложената част на дисертационния труд, в която се обобщава концепцията на докторантката за ролята и необходимите компетенции на съвременната медицинска сестра за оказване на здравни грижи за пациенти с бъбречни заболявания в пред- и пострасплатационния период – един нов и неразработен досега проблем в българската практика. Предложенията на докторантката са умело синтезирани в шест организационни схеми.

В последния седми раздел на дисертационния труд са представени много кратко изводите, препоръките и приносите.

Докторантката е приела нетрадиционен подход към изводите в края на дисертацията, като е очертала 4 основни извода, опирайки се на направените подробни изводи след всеки от предходните раздели.

Формулирани са конкретни препоръки към Министерство на здравеопазването, към Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи и университетите, към Националната здравноосигурителна каса, към лечебните заведения и към Българската асоциация по нефрология.

Приемам напълно посочените от докторантката **приноси с теоретичен и практико-приложен характер**.

От **теоретичните приноси** отдавам най-голямо значение на обобщаването на международния опит за мястото, ролята и участието на медицинската сестра в наблюдението на пациенти с ХБЗ и лечение чрез БТ и в частност създаването на специализирани сестрински клиники за грижа при пациенти с бъбречни заболявания и на създадения теоретичен модел на организация и място в здравеопазната система на автономна сестринска практика за наблюдение и лечение на пациенти с бъбречни заболявания.

Приносите с практико-приложен характер са достатъчно ясни и конкретни, за които напълно подхожда определението „за пръв път“: разработения авторски модел за интердисциплинарен подход за грижи в пред- и посттрансплантационен период; развиването на автономната дейност на медицинската сестра при мониторинг и контрол на хроничното бъбречно заболяване и предложените планове за провеждане на сестрински визити при наблюдение на пациенти с бъбречни заболявания.

Авторефератът отразява много добре съдържанието на дисертационния труд и представя в пълен обем методическите подходи и резултатите от проучването.

Във връзка с дисертационния труд има посочени четири публикации, две от които са на английски език в университетското научно списание „Scripta Scienti sa Salutis Publicae“. Във всички публикации докторантката е първи автор.

Заклучение

Представеният дисертационен труд е резултат на задълбочен изследователски процес върху нов актуален проблем за развитието и разширяването на ролята и компетентността на медицинската сестра в съответствие с новите технологични иновации в медицинската практика. Трудът е разработен на високо научно ниво, с използване на богат набор от източници на информация. Обхванати са добре подбрани представителни групи изследвани лица, имащи отношение към изучавания проблем. Дисертационният труд съдържа теоретични и практически приноси. Предложени са иновативни подходи за подобряване на компетенциите на медицинските сестри при изпълнение на нови функции. Трудът доказва добри възможности на докторантката за провеждане на самостоятелна научно-изследователска работа.

Дисертационният труд „**Здравни грижи в трансплантационния процес при пациенти с бъбречни заболявания**“ отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за приложението му, както и на Правилника за развитие на академичния персонал в Медицински университет - Варна.

Давам висока оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за **присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на ас. Веселина Златкова Василева** по научната специалност „Управление на здравните грижи“, област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.4. Обществено здраве.

Изготвил становището:

Доц. д-р Гена Пенкова (Грънчарова), д.м.

25 юни 2021 г.